

NEITSI MAARJA - JUMALAEMA

Kõneldes Neitsi Maarja, Jeesuse Ema suurest tähtsusest lunastusloos ja Kiriku pärimuses on kõige olulisem see, et Maarja on Jumalaema tõelises ja tegelikus mõttes. Pühakiri õpetab seda kõigepealt kaudselt, Maarjat nimetatakse taas ning taas Jeesuse Kristuse emaks. Kuivõrd Jeesus on aga Pühakirja kohaselt tõeline ja tegelik Jumala Poeg, võrdväärne Isaga, siis on Maarja järelikult Jumalaema.

Efesose kirikukogu (a. 431) ütleb: *“Immaanuel on tõeline Jumal ning seetõttu on püha Neitsi Jumalasünnitaja, kuna ta sünnitas lihaksaanud Sõna lihas.”* Ka Chalkedoni kirikukogu (a. 451) defineerib, et *“Kristus sündis inimesena neitsi Maarjast, Jumalasünnitajast”*.

Jumalaemaks saamine on arm. Jumala üleloomuliku ja teenimatu armu läbi on Maarja kui Jumalaema väarikuselt kõrgeim loodud olendeist. Clemens Aleksandriast ütleb: *“Vaid üks saab neitsina emaks.”*

Loomulikult vajas ka Maarja lunastust ja temagi on lunastatud samal viisil kui teised inimesed.

Maarja sai oma Poja Jeesuse Pühalt Vaimult neitsilikust rikkumata. Maarja neitsikkus on üldkiriklik pärimus, mida selgelt kinnitavad oikumeenilised usutunnistused. Maarja jäi ka pärast Kristuse sündimist lõpuni neitsiks.

Maarja surma fakti kohta, mida tähistatakse 15. augustil, puudub ajalooliselt kindel tõestus. Vanas Kirikus oli erinevaid arvamusi. Pole aga põhjust kahelda, et kõikide inimeste kohta kehtiv suremisseadus ka Maarja kohta täitus, seda enam, et isegi Kristus surma vastu võttis. Surm oli ka kindlaks tõendiks, et temagi vajas Kristuse lunastust. Kiriku pärimuse järgi Maarja ihu ei kõdunenud, vaid ühendati peagi pärast surma hingega ja võeti taevasse.

Maarja on kõikide armude vahendaja selles mõttes, et ta sünnitas maailmale Lunastaja. Ta võib oma eestpalvega saavutada Jumala ees kõikidele õndsusarmu. Oma pühas armastuses Poja vastu küünib Jumalaema armastus hõlmama iga inimest eraldi, kõiki, kelle eest tema Poeg oma püha vere valas.

Maarja tihe seotus lunastusega saavutas esimese haripunkti vastuses ingli kuulutusele (Lk 1:38). Jumal ei soovinud inimkonnale lunastust peale suruda, vaid ootas selle vabatahtlikku vastuvõtmist, ning just Maarja esindas siin inimkonda. Inimkonna saatus olenes tema otsusest. Maarja täielik ning tingimusteta alistumine Jumalale saavutas teise kõrguspunkti risti all. Selle läbi on ta lunastustööga seotud nagu ei keegi teine inimkonna seast. Kuidas võiks eeldada, et tema seotus lunastustööga koos tema maise eluga lõpeb? Vastupidi – taevases auhiilguses, kus tema väarikus Jumalaemana täit tunnustust leiab, kestab see osa edasi kuni aegade lõpuni.

Maarja on kõigi lunastatute vaimne ema. See läbi sajandite kestnud veendumus on ka Pühakirjas tõestatud, eelkõige seeläbi, et ta on Kristuse ema, Kristus oli aga algusest peale koguduse, oma müstilise ihu pea. Kuna Maarja on vastavalt jumalikule korraldusele terve lunastatud inimkonna vaimne ema, pole midagi loomulikumat kui see, et ta iga üksiku lapse eest taevas kostab, et see õndsuseks vajalikku armu saavutaks ning selles kuni õndsas lõpuni püsiks.

Kirikuisa Origenes kirjutab: *“Kuna Maarja on Kristuse ema, on ta ka kõikide õigete ema.”* Püha Augustinus kinnitab, et armastuse kaudu sai Maarja vaimseks emaks. Armastusest läbiimbunud usukuulekus ingli kuulutuse ajal täitis tingimuse, mis võimaldas tal Lunastajale ihulise elu kinkida, ning sama armastuse läbi lõi ta meile võimaluse Kirikus üleloomulikule elule sündida.

Ka Maarja ning Eva võrdlemine omab Maarja osa selgitamisel tähtsust. Nii viitab kirikuisa Irenaeus sellele, et vastupidiselt Evale *“muutus neitsi Maarja oma kuulekuse tõttu iseendale ning tervele inimkonnale õndsuse põhjustajaks”*. Hieronymus kirjutab: *“Naise läbi päästeti terve maailm. Sa mõtle Evale, kuid vaatle ka Maarjat. Üks ajas meid paradiisist välja, teine juhib aga tagasi taevasse.”* Siin ei tohi muidugi liialdustesse laskuda – kirikuisad väidavad vaid, et tänu oma usule ning kuulekusele peeti Maarjat vääriliseks kõikide armude vahendajat oma rüppe vastu võtma ja Teda meile kinkima.

Vastuväited toetuvad eelkõige püha Pauluse sõnadele 1Tm. 2:5, mille alusel Kristus on ainus vahendaja. Selle kohta võib öelda: ainult Kristus on täielik vahendaja, kuivõrd Tema surm inimkonna Jumalaga lepitab. See ei välista aga teisejärguliste vahendajate olemasolu võimalust, kuivõrd need oma teenimisega inimese ning Jumala suhtlemisele kaasa aitavad. Selliste teisejärguliste vahendajate hulka kuulub ka Jumalaema. Tema kaastegevuse võim pärineb eranditult Kristuselt ja on tervenisti Tema teenistuses.

Alates 6. sajandist on olemas hulgaliselt tunnistusi Maarja austamisest. Maarja eestpalve palumist meenutab esimesena Gregorius Nazianzist, suuremal hulgal esitab neid Süüria Efraim. Et Maarja austamine vahel lausa ebauskliku vormi võttis, seda tõendab asjaolu, et 370. aastatest esines Traakias ja Araabias naisi, kes Maarjale koogikesi ohverdasid. Epifanius mõistis selle kombe otsustavalt hukka: *“Maarjat tuleb austada, aga jumaldada ei tohi teda keegi. Olgu Maarja nii kaunis, austatud ja püha kui tahes, jumaldamisele ta ei kuulu.”*

Samal ajal, võib-olla isegi varem, algas Maarjale pühendatud kirikute ehitamine. Näiteks oli Efesose katedraal, kus kirikukogu a. 431 oma istungeid pidas, Maarjale pühitsetud. Hiljemalt 6. sajandist leidub mariaanlikke laule ning Maarja kujutusi kunstis (esimene teadaolev Maarja kujutis oli mosaiikpilt Madaba kirikus, millest teatatakse a. 380). Õhtumaal avaldus Maarja austamine eelkõige tema jäljendamises. Nii nimetab Ambrosius teda kõikide vooruste eeskujuks ning kutsub oma lugejaid teda jäljendama. Sama kinnitavad Hieronymus ja Augustinus.

Maarja kuulub Kristuse juurde. Maarja on Kristusest sama lahutamatu nagu Eva Aadamast; lahutamatud on nad ka armastuses, mida Kirik nende vastu tunneb. Oleks Jumala poolt seatud korra eiramine, kui Maarjat tahetaks lahutada Kristusest. Seal, kus unustatakse Maarja, unustatakse viimaks ka Kristus.

Lõpuks veel mõned ütted Martin Lutherilt: *“Ühes sõnas on kogu tema auväärsus kokku võetud: teda nimetatakse Jumalaemaks. Keegi ei saa temast ega temale suuremat öelda, olgu tal või niipalju keeli kui puudel lehti, taevas tähti või rannal liiva. Maarja on meie kõikide ema, pühim naiste seas, kellele võrdset ei leidu terves kõiksuses, ta on õilsaim eeskuju.”*